



NÄÖNSEULONTA

kouluterveydenhuollossa

Mitä?

KOULULAISEN NÄÖN TUTKIMINEN

Koululaisen näkö tutkitaan luokkatasoilla 1, 5 ja 8 osana laajaa terveystarkastusta. Lisäksi näkö tutkitaan aina, kun oppilas, vanhempi tai joku muu, esimerkiksi opettaja, epäilee näön heikentymistä tai oppilaalla on silmiin liittyvää oireilua. Myös oppimisvaikeuksiin, päänsärkyyn tai ajokykyyn liittyen näön tutkiminen voi olla tarpeen. Värinäkö tutkitaan kerran yläluokkien aikana.

Miksi?

NÄKÖ VAIKUTTAA TOIMINTAKYKYYN JA OPPIMISEEN

Digitalisoituvassa opetuksessa ja oppimisessa hyödynnetään monipuolisesti erilaisia audiovisuaalisia laitteita ja menetelmiä. Voidakseen seurata opetusta ja suoriutuakseen tarkkaa näkemistä vaativista tehtävistä koululaisen tulee nähdä hyvin sekä kauko- että lähietäisyydelle. Näönseulonnan tarkoituksena on löytää oppilaat, joilla näöntarkkuus on alentunut silmäsairauden tai korjaamattoman taittovian takia.

Miten?

TUTKIMUSVÄLINEET JA PERUSPERIAATTEET

- KAUKONÄKÖ tutkitaan rivitestillä: E-taulu tai 15 rivin Lea-symboli tai numerotesti. E-taulussa tulee kuvioiden välinen etäisyys rivillä olla yhtä suuri kuin niiden leveys ja rivien välisen etäisyyden sama kuin alemman rivin korkeus
- LÄHINÄKÖ tutkitaan rivitestillä (Lea-symbolit/numerot) tai lukutaululla
- VÄRINÄKÖ tutkitaan Ishiharan värinäkötaululla.
- Mittaukset tehdään hyvässä ja muuttumattomassa valaistuksessa. Hyvä huonevalaistus on yleensä riittävä. Testitaulun sijoittelussa on huomioitava mahdolliset valon heijastukset.
- Tutkimisessa käytetään standardoituja hyväkuntoisia mittavälineitä. Näkötaulut ja/tai lukutaulu esitellään oppilaalle ennen tutkimuksen aloittamista. Oikea etäisyys näkötaulusta varmistetaan mittaamalla.
- Tutkimus aloitetaan kaukonäön mittaamisella.
- Ensin tutkitaan kummankin silmän näöntarkkuus erikseen. Lopuksi mitataan silmien yhteisnäkö.
- Yksittäisen silmän näön tutkimiseksi toinen silmä peitetään ns. merirosvolapulla tai sopivan kokoisilla näön tarkkuuden tutkimiseen tarkoitetuilla peittolaseilla.
- Mikäli oppilaalla on käytössä yleislasiset, tutkitaan sekä kauko- että lähinäöntarkkuus lasien kanssa. 8. luokalla ajoterveyttä pohdittaessa tarvitaan kaukonäöntarkkuus myös ilman laseja. Mikäli oppilaalla on käytössä lähilasiset (lukulasit), tutkitaan lähinäöntarkkuus lasien kanssa ja kaukonäöntarkkuus ilman laseja.
- Näöntarkkuus on sen rivin desimaaliarvo, jolta tutkittava näkee luetella yli puolet merkeistä oikein tai lukea tekstin sujuvasti.

- Likinäköisyyden esiintyvyys Suomessa on 7–8-vuotiailla noin 1 %, 12-vuotiailla noin 16 % ja 14–15-vuotiailla noin 22 %. Kouluiässä likinäköisyys on yleisempää tytöillä kuin pojilla.
- Likinäköisyyden ilmaantuvuus on suurimmillaan murrosiässä. Uusi likinäköisyys ilmaantuu 4. ja 8. luokkien välillä yli 10 %:lle koululaisista.
- Punaviherheikkous on yleisin värinäkövika ja se periytyy sukupuolikromosomiin sitoutuvasti. Sitä esiintyy lähinnä vain miehillä. Esiintyvyys on miehillä noin 8 % ja naisilla 0,5 %.

ASiantuntijatahona

(seulonnan osalta)

Suomen silmälääkäriyhdistys

<http://www.silmalaakariyhdistys.fi/>



SOSIAALI- JA
TERVEYSMINISTERIÖ



TERVEYDEN JA
HYVINVOINNIN LAITOS

SEULONTARAJAT

Kaukonäkö: Yksittäisen silmän erikseen tutkittu näöntarkkuus jää alle 0.8.

Lähinäkö: Yksittäisen silmän erikseen tutkittu näöntarkkuus jää alle 0.63.

1. luokkalaisen alentunut näöntarkkuus on syytä tarkistaa eri käynnillä tehdyllä uusintamittauksella ennen jatkotutkimuksiin lähettämistä. Myös vanhemmille oppilaille voidaan epävarmoissa tilanteissa tehdä uusintamittaus, esimerkiksi kuukauden sisällä.

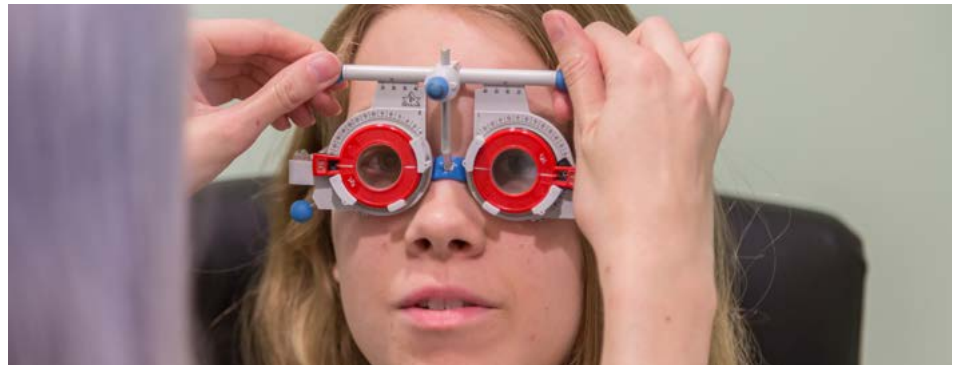
Mikäli koululainen on ollut silmälääkärin hoidossa amblyopian eli toiminnallisen heikkönäköisyyden takia, jatkotutkimukset ovat tarpeen vain, mikäli näöntarkkuus on heikentynyt hoidon päättyessä saavutetulta tasolta.

Värinäkö: Oppilas, jolla on poikkeava värinäkö lähetetään jatkotutkimuksiin silmälääkärille silloin, kun hänen suunnittelemassaan ammatissa tarvitaan värien erottelukykä.

MUUT SILMÄOIREET JA LÖYDÖKSET

Seulontarajat koskevat vain oireettomia oppilaita. Jos oppilaalla on näköön liittyviä oireita, jatkotutkimukset silmälääkärissä ovat tarpeen, vaikka seulonnassa arvot olisivat normaalit.

Mahdollinen karsastus tutkitaan koululaisella vain tarvittaessa. Ohjeet tutkimiseen löytyvät Terveystarkastukset lastenneuvolassa & kouluterveydenhuollossa menetelmäkirjasta (THL opas 14/2017).



JATKOTUTKIMUKSIIN OHJAUS

Jatkotutkimukset ovat tarpeen silloin, kun edellä mainitut seulontarajat rikkoutuvat tai oppilaalla on näköön tai silmiin liittyviä oireita

Terveystilan selvittämiseen liittyvät silmälääkärin tutkimukset sisältyvät kouluterveydenhuoltoon (terveydenhuoltolaki 1326/2010, 16 § ja VNA 338/2011, 11 §). Tämä pitää sisälleen erilaisten silmäoireiden, taittovikojen sekä ammatinvalinnan kannalta tarpeellisen värinäön selvittelyn. Myös silmälääkärin määräämät tarvittavat tutkimukset ovat oppilaalle maksuttomia.

Silmälääkärille lähettämisen tarvetta arvioidessaan kouluterveydenhuolto voi taittovikaepäilyissä tehdä yhteistyötä rajatun lääkkeenmääräämisoikeuden omaavan laillistetun optikon kanssa silloin, kun oppilas on vähintään toisella luokalla ja täyttänyt 8 vuotta. Kouluterveydenhuollon tulee saada palaute tutkimuksista sekä huolehtia silmälääkärille lähettamisestä, jos sille tulee muuta kuin taittovika. Tästä yhteistyöstä ei saa syntyä kustannuksia asiakkaalle. Muissa silmäoireissa oppilas ohjataan suoraan silmälääkärille.

Maksuttomien silmälääkäritutkimusten määrää kouluterveydenhuollossa ei ole lainsäädännössä rajoitettu, vaan niitä on järjestettävä oppilaan tarpeen mukaisesti. Todetun taudin tai vian hoidot, kuten silmälasit tai seurantakäynnit, eivät sisälly kouluterveydenhuoltoon.

YHTEYSTIEDOT

Marke Hietanen-Peltola
ylilääkäri, Hyvinvointiosasto
etunimi.sukunimi@thl.fi

Ritva Halila
ylilääkäri STM, Hyvinvointi- ja palveluosasto
etunimi.sukunimi@stm.fi

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL
www.thl.fi • twitter.com/THLorg • facebook.com/thl.fi